

Kompas

September 2013

nummer 2

Colofon

Jaargang 5
Nummer 2
Augustus 2013

Werkmateriaal met verwerkingsmogelijkheden voor leidinggevenden en kinderen van -12 kinderclubs.

Redactie

Mw. P.H. Herweijer, voorzitter
Mw. G.M. de Regt, eindredactie
Dhr. G.M.J. Eikelboom
Mw. J. de Jongh
Dhr. M. Kortleven
Mw. D.J. Visser
Dhr. J.L. Vogelaar
Mw. N.L. van Wijngaarden-Kersten

Abonnementen

De abonnementsprijs voor particulieren is € 15 per jaar. Leidinggevenden van aangesloten verenigingen ontvangen *Kompas* gratis. De ledenboekjes zijn bij de contributie van de vereniging inbegrepen.

Uitgave

Jeugdbond Gereformeerde Gemeenten
Postbus 79
3440 AB Woerden
T: (0348) 489948
W: www.jbgg.nl
E: info@jbgg.nl

Van de redactie

In dit nummer van Kompas staan weer twee schetsen over het thema 'Het geloof'. De eerste schets gaat over de Heidelbergse Catechismus, het troostboek van de kerk. Dit jaar is het 450 jaar geleden dat de Catechismus werd geschreven. Het leek ons goed om in het kinderwerk hier ook bij stil te staan. Als het gaat over 'het geloof' heeft de Catechismus ons veel te leren. In de schets is geprobeerd de kerkgeschiedenis te combineren met een actueel verhaal, om het dichterbij de kinderen te brengen.

De tweede schets gaat over Naäman. Een heiden, die toch het woord van Gods knecht gehoorzaamde. Het heeft ons ook iets te zeggen: wat doen wij met het Woord van God dat ons zegt hoe we genezen kunnen worden van onze zondekwaal? Deze vertelling spoort ons aan: *Geloof in de Heere Jezus Christus en je zult zalig worden.*

Gertrude de Regt

De Catechismus

Leren over geloof

Lezen

Romeinen 5: 1-11

Kerntekst

Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onze Heere Jezus Christus
(Romeinen 5: 1).

Zingen

Psalm 27: 1, 2 en 7
Psalm 46: 1 en 4
Psalm 56: 5 en 6
Psalm 57: 1 en 5
Psalm 73: 12 en 13
Psalm 125: 1 en 2
Psalm 138: 2

Toelichting op de vertelschets

Dit jaar gaan de nummers van Kompas over het thema 'Het geloof'. In deze schets staat de belijdenis van het geloof centraal en dan met name één van de belijdenisgeschriften. In 2013 is het 450 jaar geleden dat de Heidelbergse Catechismus voor het eerst werd uitgegeven. Daarom willen we in deze schets aandacht vragen voor de Catechismus. Het accent in deze schets ligt op zondag 7 (Wat is een waar geloof?). Uiteraard neemt zondag 1 (Wat is uw enige troost?) ook een belangrijke plaats in in deze schets. Er is voor gekozen om twee verhaallijnen door de vertelschets te laten lopen, de verhaallijn over Jelle, een jongen van nu en de verhaallijn van de opstellers van de Catechismus in de tijd rond 1563.

Vertelschets

"Jelle, heb je je huiswerk al gedaan?"

"Ja mam, het was niet zo veel, alleen de Catechismus."

"Laat me eens horen dan!"

Jelle zucht. Nu hij in groep zeven zit, moet hij voor elke maandag een vraag van de Catechismus leren. Eerst leek hem dat wel leuk, maar nu vindt hij het toch wel moeilijk. Hij heeft er geen hekel aan, maar het zijn vaak lastige woorden en zinnen om uit je hoofd te leren. Gelukkig oefenen ze elke dag in de klas, maar dan nog zijn er vragen bij, die moeilijk zijn om te onthouden. Zijn zusjes zitten nog maar in groep drie en vier, die hoeven alleen nog maar een psalm te leren.

Het is zaterdag. Vanavond gaan ze naar opa en oma, dus hij moet z'n werk echt af hebben. "Welke vraag moet je leren?"

"Vraag 21."

"Laat eens horen?"

"Wat is een waar geloof? Een waar geloof is niet alleen een stellig weten of kennis, waardoor ik alles voor waarachtig houd, dat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook..." Even hapert Jelle, nu komt dat tweede stuk, dat is het lastigst om op te zeggen. "Maar ook..." probeert hij opnieuw, "o ja, maar ook een vast vertrouwen, hetwelk de Heilige Geest door het Evangelie in mijn hart werkt, dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken is, uit louter genade, alleen om der verdienste van Christus wil."

"Heel goed Jelle, je moest nog even nadenken, maar als je het morgen nog een paar keer opzegt en maandag voor schooltijd nog even, dan gaat het vast lukken." Dan is het even stil. Mama kijkt Jelle aan. "En begrijp je nu ook wat je opzegt? Weet je wel, dat je nu één van de belangrijkste vragen van de Catechismus aan het leren bent?" "Ja," antwoordt Jelle, "dat zei de juf ook toen ze het uitlegde. Maar ik vind het toch nog wel moeilijk hoor." "Dat is het ook. Weet je wat? Als we vanavond bij opa en oma zijn, zullen we het er eens over hebben. Opa en oma moesten vroeger de hele Catechismus uit hun hoofd leren en opa kent nog steeds alle vragen en antwoorden uit zijn hoofd."

Het is zaterdagavond. Oma heeft wat lekkers in huis gehaald voor bij de koffie. Het is altijd erg gezellig bij opa en oma. "Opa, moest u vroeger ook de vragen van de Catechismus leren?" vraagt Jelle, nadat hij het laatste stukje appeltaart in zijn mond heeft gestoken. "Ja zeker jongen. Ik zat niet op een reformatorische school zoals jij, maar ik moest het voor catechisatie leren."

"Vond u het moeilijk?" "Wat bedoel je, om het uit mijn hoofd te leren of om het te begrijpen?" "Nou, eigenlijk allebei," antwoordt Jelle. "Het uit m'n hoofd leren vond ik niet zo moeilijk, maar ik heb pas later begrepen, wat ik allemaal uit m'n hoofd kon opzeggen." Het blijft even stil. "Weet je dat de Catechismus wel het leer- en troostboek van de kerk wordt genoemd? Voor mij was het eerst vooral een leerboek. Maar later werd het voor mij echt een troostboek. Zo begint ook de eerste vraag. Heb je die al geleerd? Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven?" "Ja, daar zijn we mee begonnen." Jelle probeert of hij het antwoord nog weet, maar hij komt niet ver. Een beetje verlegen kijkt hij naar opa. "Zal ik eens kijken of ik het nog weet?" Zonder aarzelen zegt opa het lange antwoord helemaal op. Oma knikt. "Ik zou het ook nog kunnen. En jullie ook nog wel, denk ik," zegt ze, terwijl ze naar Jelles vader en moeder kijkt. Ze knikken. "Ik heb het echt geleerd," zegt Jelle, "maar het was zo moeilijk, dat ik het al weer een beetje vergeten ben."

"Jelle vond de vraag die hij nú moest leren ook een beetje moeilijk. Daarom heb ik gezegd, dat hij het vanavond maar eens aan u moest vragen," zegt moeder. "Zeg hem eens op Jelle." Jelle probeert het. Even hapert hij nog, maar het gaat toch goed. "Zondag 7," reageert opa. "Zal ik hem eens proberen in gewone woorden te zeggen, Jelle?" Jelle knikt. "Wat is een waar geloof? Dat ik zeker weet dat het Woord van God, de Bijbel, waar is en dat ik er vast op vertrouw dat ook ik vergeving, gerechtigheid en redding ontvang, alleen uit genade, om Jezus' wil. Zeker weten en vast vertrouwen, daar gaat het om. En dan weten en vertrouwen, niet alleen met je hoofd, maar met je hart, door het werk van de Heilige Geest. Dat is geloven, Jelle en door dat geloof geeft de Heere die 'enige troost' van vraag één."

Papa mengt zich in het gesprek, terwijl de zusjes aan tafel stil zitten te kleuren. "Dat is een troost, als het moeilijk is in het leven, als er zorgen zijn, als je er verdriet van hebt dat je zo vaak verkeerde dingen doet. Zeker weten dat God doet wat Hij belooft en vast vertrouwen, dat Hij dat ook doet voor mij. Om dat te leren, heb je je hele leven nodig. Maar wat is het een zegen om dat te mogen leren." Jelle kijkt de kring eens rond. Ineens beseft hij, hoe rijk hij is. Dat hij een vader en moeder heeft, die praten over het leven met de Heere, en een opa en oma die daar ook over vertellen. En zomaar zijn er de stille woorden in zijn hart: Heere, geeft U mij ook dat geloof!

"Weet je trouwens dat de Catechismus al heel oud is? Dit jaar is het 450 jaar geleden dat hij voor het eerst werd uitgegeven. Dat was de tijd van de Reformatie. Luther was al gestorven, Calvijn leefde nog. Het was de tijd dat in ons land de mensen gevangen genomen werden om hun geloof en gedood werden, tot op de brandstapel toe. Denk dan nog eens aan het antwoord dat je moet leren Jelle... Zeker weten en vast vertrouwen!"

Als Jelle een paar weken later weer bij opa en oma komt, ligt er een stapeltje oude krantjes op de koffietafel. Oma pakt ze op. "Je weet dat opa altijd van alles bewaart, Jelle. Nu heeft hij op zolder nog een stel oude Daniëls gevonden, uit 1959 en 1960. Daar staan heel wat stukjes in over de Catechismus. Vraag maar of je vader of je moeder willen vertellen, wat er in staat. Dan snap je nog beter, waar we het de vorige keer over hadden." En dat klopt. Als hij op zondagavond bij zijn vader op de bank zit, met de oude Daniëls naast zich, ziet Jelle het voor zich, zo als het meer dan vier eeuwen geleden geweest moet zijn...

Het is het jaar 1550. Door de straten van de Duitse stad Wittenberg loopt de jonge Zacharias Ursinus. Eigenlijk heet hij met zijn achternaam 'Beer'. Maar zijn vader heeft al voor Zacharias geboren werd, die naam in het Latijn vertaald en nog een beetje mooier gemaakt. Nu heet hij nog steeds Beer, maar dan in het Latijn. En het is waar, Ursinus klinkt heel wat beter. Bijna zestien jaar oud is hij en nu mag hij gaan studeren aan de universiteit. Wat een wonder, dat er mensen waren, die voor hem de studie willen betalen. Voor zijn eigen ouders is dat onmogelijk, veel te duur. Theologie studeren aan de universiteit van Maarten Luther. Luther leeft niet meer, maar Melancton heeft hem opgevolgd in Wittenberg. Wat geniet hij van de lessen die Melancton geeft. Andersom is het ook waar: Melancton houdt veel van deze bescheiden student, die zo duidelijk laat zien in zijn leven, dat hij de Heere liefheeft. In zijn studentenjaren bezoekt Zacharias vele andere universiteiten, ook in andere landen. In Genève ontmoet hij Johannes Calvijn.

Als Zacharias klaar is met zijn studie, gaat hij terug naar zijn geboortestad Breslau. Hij wordt leraar op de Elisabethschool, waar hij zelf leerling is geweest. Toch blijft hij daar maar twee jaar. Er wordt in Breslau zo anders gedacht over de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal, dan hij geleerd heeft van

Melanchton. Hij heeft daar al eens over geschreven, maar hij wil niet dat er verder ruzie komt en gaat liever weg. Hij gaat terug naar Wittenberg en reist daarna door naar de Zwitserse stad Zürich. Hij vindt onderdak bij Petrus Martyr. Martyr is veel ouder dan Zacharias, maar het worden goede vrienden. Samen lezen ze de Bijbel en praten ze over wat het betekent, wat ze lezen. Wat leert hij veel van deze wijze Martyr.

Op een dag roept hij Zacharias bij zich. “Ik heb een brief gekregen, Zacharias, die ik met je moet bespreken. Ga maar zitten, als je wilt.”

Ursinus kijkt zijn oudere vriend nieuwsgierig aan. Wat zou er zijn? “Ik heb een brief gekregen van een van de keurvorsten uit Duitsland, die regeert over de provincie de Palts. Het is een brief van keurvorst Frederik III en hij heeft mij gevraagd of ik leraar wil worden op de school waar dominees worden opgeleid, in de stad Heidelberg. Toen heb ik hem teruggeschreven, dat ik daar te oud voor ben. Maar...” even wacht Martyr en dan gaat hij verder, “ik heb hem nóg iets geschreven. Ik heb hem in mijn brief verteld, dat ik wel iemand weet, die een heel goede leraar zou zijn.” Martyr kijkt Zacharias aan. “Je begrijpt het denk ik wel. Ik heb de keurvorst geschreven over jou. En nu vraagt Frederik III of jij leraar wilt worden op de predikantenopleiding.” Ursinus schrikt. “Ik? Maar dat kan ik helemaal niet!” “Je bent te bescheiden, Zacharias, als je het niet kon, zou ik niet over je geschreven hebben aan de keurvorst.”

Met een hoofd vol gedachten gaat Zacharias naar zijn kamer. Hij pakt pen en inkt en schrijft aan een goede vriend: “Ik wilde wel, dat ik ergens verborgen in een hoek mocht leven.”

Hij aarzelt, maar gaat dan toch naar Heidelberg. Daar wordt hij leraar en later zelfs directeur. Het is niet alleen een school, maar de studenten wónen er ook. Wat heeft Ursinus het druk, om overal voor te zorgen en om leiding en lessen te geven. Toch vindt hij nog tijd om te studeren, want als hij twee jaar in Heidelberg is, wordt hij doctor in de theologie. Dan gaat hij les geven aan de universiteit en wordt hij dus professor. Zacharias Ursinus is dan nog maar 28 jaar oud.

Op die universiteit ontmoet hij een andere jonge professor, Caspar Olevianus, die nog maar 26 jaar is. Deze professor Olevianus voelt zich meer geroepen om predikant te zijn aan het hof van de keurvorst en in de gemeente. Daarom neemt Ursinus het werk van Olevianus over aan de universiteit van Heidelberg.

In het kasteel van de stad Heidelberg zit keurvorst Frederik diep in gedachten. Drie jaar regeert hij nu over dit deel van Duitsland. Ze hebben hem de bijnaam ‘de Vrome’ gegeven, een ere naam. Hij wil het liefst, dat alle mensen in zijn gebied de Heere dienen, zoals het in de Bijbel staat. Daarom heeft hij ook gevraagd of Ursinus in deze stad les wil komen geven. Maar er moet nog meer gebeuren. Er blijft maar verdeeldheid over hoe het Heilig Avondmaal gevierd moet worden. De professoren op de universiteiten worden het maar niet eens met elkaar. En de mensen in de kerk? Die snappen er daardoor niets meer van. En de kinderen al helemaal niet. Dan neemt hij een besluit.

Enkele dagen later lopen Zacharias Ursinus en Caspar Olevianus de steile weg omhoog van de universiteit naar het slot van de keurvorst. Ze worden hartelijk ontvangen door de kasteelheer. “Ik heb u laten komen, omdat ik een vraag heb. Eigenlijk is het meer een opdracht. Er is zoveel onduidelijkheid over de leer van de Reformatie. Daarom vind ik het belangrijk, dat er een boekje komt, waarin de leer duidelijk wordt uitgelegd. Voor de gewone mensen, voor de kinderen. Ik wil graag dat u dat boekje gaat schrijven.” De twee jonge professoren kijken Frederik aan. Ze begrijpen wat de keurvorst bedoelt. Een lesboek, een Catechismus dus, een leerboek. Er zijn er al heel wat. Calvijn heeft een Catechismus geschreven, Luther ook en zo zijn er nog een paar. Die leerboeken zijn allemaal meer bestemd voor op de universiteit. “Het zou een leerboekje moeten zijn, waaruit de onderwijzers op school les kunnen geven in de christelijke leer en waaruit de dominees op zondag kunnen preken,” gaat de keurvorst verder. “Wat zou dat goed zijn voor mijn volk.”

In hun kamer in het universiteitsgebouw zijn de twee professoren aan het werk. Ze zullen allebei proberen een leerboek te schrijven. Dan zullen ze het gaan vergelijken en samenvoegen. Ursinus kijkt voor zich uit, zijn ganzenveer zweeft een ogenblik boven het papier. Dan doopt hij zijn pen in de inkt. Hij heeft veel boeken bestudeerd, hij heeft al een uitgebreid leerboek geschreven. Hij weet hoe hij het gaat doen. Hij gaat een Catechismus schrijven, die kinderen uit hun hoofd kunnen leren. Daarom zal hij vragen met antwoorden gaan maken. Maar het moet meer worden. Als ze het alleen maar uit hun hoofd moeten leren, zullen ze het ook weer vergeten. Ze moeten het ook met hun hart kunnen leren. Krassend gaat de ganzenveer over het papier. “Vraag 1: Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven? En dan is het alsof hij een leerling het antwoord laat geven: Dat ik met lichaam en

ziel, beide in het leven en sterven niet mijn maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben.” Ja, zo moet het verder. Het moet niet alleen een leerboek worden, maar ook een troostboek. De mensen, de kinderen zullen erin kunnen lezen, hoe ze die troost kunnen ontvangen, alleen door een waar geloof. Er moet uitgelegd worden, wat dat geloof is, dat het in het geloof gaat om Wie de Heere Jezus Christus is en hoe ze dat geloof kunnen krijgen. IJverig werkt Ursinus door.

Het is 19 januari 1563. In het kasteel van Heidelberg zit keurvorst Frederik. In zijn handen heeft hij een boekje. Een Catechismus zoals hij het had bedoeld. Een leerboek. Maar als hij het doorleest, ziet hij dat het veel meer is. Wat is uw enige troost? Zo leest hij. Hij pakt een ganzenveer en schrijft er een voorwoord in. In zijn hart is een gebed of de Heere deze Heidelbergse Catechismus wil zegenen.

“Ha Jelle,” begroet opa zijn kleinzoon, “kom binnen. Heb je de oude Daniëls bij je? Die zagen er wel heel anders uit dan de Daniël van nu hè!” Jelle legt de oude krantjes op de tafel. “Heb je het zelf gelezen?” “Nee, mama heeft het helemaal verteld. En papa heeft beloofd, dat we een keer naar Heidelberg gaan, om het kasteel en de kerk en de universiteit te bekijken.” Enne... vraag en antwoord 1 heb ik nog een keer geleerd. Nu weet ik hem echt uit m’n hoofd.” En meteen begint hij: “Wat is uw enige troost...” Als hij het antwoord heeft opgezegd, legt opa zijn hand op Jelles schouder. “Weet je ook het antwoord nog op de vraag, Wat is een waar geloof?” Jelle knikt. “Nou, m’n jongen, daar gaat het om. Zeker weten en vast vertrouwen, het eigendom van Jezus Christus, te zijn, dat is het grootste wonder, dat de Heere ons door de Catechismus wil leren. Al 450 jaar.”

Achtergrondinformatie

Beeld van de tijd

De tijd waarin de Heidelbergse Catechismus tot stand komt (1563), is een tijd van verwarring en onrust. Het is de tijd van de grote reformatoren, die de Heere heeft willen gebruiken om de kerk weer terug te brengen naar het Woord. Maarten Luther leeft van 1483 tot 1546 en heeft in 1517 zijn 95 stellingen aan de deur van de slotkapel in Wittenberg geslagen. Zwingli leeft van 1484 tot 1531 en Calvijn leeft van 1509 tot 1564. Er is veel discussie over de leer van de sacramenten. Een deel van Duitsland volgt de uitleg van Luther, een ander deel luistert naar de meer gereformeerde uitleg van Johannes Calvijn. In ons land vindt Calvijn meer navolging dan Luther.

In de Nederlanden roken de brandstapels. Het is de tijd vlak voor het uitbreken van de 80-jarige oorlog (1568-1648). In 1566 breekt de beeldenstorm uit, worden er hagenpreken gehouden en worden de Psalmen van Datheen gezongen.

Keurvorst Frederik de Vrome

In het Duitsland van die tijd regeren zeven keurvorsten, drie geestelijke en vier wereldlijke. Zij kiezen volgens het meerderheidsprincipe de nieuwe koning (keizer) wanneer zijn voorganger sterft. Frederik III van de Palts (1515-1576) wordt bijgenaamd de Vrome. Hij volgt in 1559 de kinderloos overleden Otto Hendrik op in de Keur-Palts. Frederik is een overtuigd aanhanger van de reformatie. Hij is een verarmd vorst, als hij in 1559 Otto opvolgt in de Keur-Palts. Hij zet er de verspreiding van het protestantisme door. In de discussie tussen lutheranen en gereformeerden kiest hij partij voor de gereformeerden.

De keurvorsten van de Palts wonen in Schloss Heidelberg.

Frederik regeert zeventien jaar over de Palts. Hij is de man die aan Caspar Olevianus en Zacharias Ursinus de opdracht geeft om een onderwijsboekje, Catechismus, voor de jeugd samen te stellen. Waarom?

Hij schrijft in een voorrede op deze Catechismus dat hij heeft bemerkt dat er een groot gebrek is in het onderwijs van de jeugd, omdat die overal zowel in de scholen als in de kerken van zijn vorstendom zeer achteloos en voor een deel in het geheel niet onderwezen wordt in de leer; in ieder geval niet uit een goede Catechismus. Iedereen doet in het onderwijs maar wat hem goed dunk. Dat heeft als gevolg dat zijn jonge onderdanen opgroeien in onrechtzinnigheid, zonder godsvreze en kennis van Gods Woord. Daarom ziet hij het als de voornaamste taak in zijn regering hierin verbeteringen aan te brengen door onjuiste leringen af te schaffen. Daarom laat hij in het Duits en in het Latijn een

Catechismus opstellen. Daarmee zal niet slechts de jeugd in de christelijke leer en in de godzaligheid onderwezen worden, maar ook de predikers en de schoolmeesters zullen daarmee een goed formulier en een zuivere maatstaf hebben om de jeugd te onderwijzen. De godzalige keurvorst schrijft erbij dat hij wenst dat deze Catechismus ook van de kansel zal worden ingescherpt in de gemeenten en dat een ieder dienovereenkomstig zal leven. Hij eindigt zijn voorwoord als volgt:

"Met ongetwijfelde hoop en vertrouwen, wanneer de jeugd van het begin af in Gods Woord zo met ernst onderwezen en opgevoed wordt, dan zal de Almachtige ook verbetering des levens, tijdelijke en eeuwige welvaart verlenen en doen ervaren."

Zacharias Ursinus

Zacharias Ursinus wordt op 18 Juli 1534 te Breslau geboren. Zijn vader heette Caspar Bär (Beer), maar veranderde de familienaam in het deftiger klinkende Ursinus (Ursus betekent in het Latijn: Beer). Hij is ziekelijk en lijdt onder moeilijke levensomstandigheden, zodat een neiging tot zwaarmoedigheid zich steeds sterker openbaart. Daardoor valt er over Zacharias' jeugd een donkere schaduw en is hij eigenlijk nooit echt vrolijk en onbezorgd jong geweest.

Zo heeft hij van jongs een diep-ernstige levensopvatting. Hij ontvlucht vooral in zijn latere leven het liefst het rumoer van de wereld en hij houdt van de eenzaamheid en de rust van zijn studeerkamer. Zijn leven wordt versomberd door een melancholieke trek en zelfs kleine moeilijkheden wegen hem zwaar.

Na grondige vooropleiding wordt Zacharias op 30 April 1550 - hij is dan nog geen zestien jaar oud - ingeschreven als student aan de hogeschool te Wittenberg.

Hier geniet hij het rijke onderwijs van de bekwame Melanchton. Naar de gewoonte van die dagen bezoekt hij, na zijn studie te Wittenberg voltooid te hebben, de hogescholen van verschillende steden en maakt persoonlijk kennis met de voornaamste theologen uit die tijd. In Geneve ontmoet hij Calvijn, met wiens opvattingen de jonge Zacharias zich geheel verenigen kan.

In 1558 wordt hij door de Raad van Breslau tot leraar benoemd aan de school, die hij zelf als leerling bezocht had: de Elisabethschool.

Uit de rede die hij bij zijn intrede houdt, blijkt zijn bekwaamheid. Hij streeft niet alleen naar zuiverheid van belijdenis, maar hij dringt ook ernstig aan op een christelijke, nauwe levenswandel. Hij heeft maar twee jaar aan deze school gewerkt. Dan vraagt hij ontslag in verband met de felle strijd, die in Breslau en in geheel Duitsland ontbrand is over de Sacramenten, met name over het Avondmaal. Door diepgaande studie is Ursinus een beslist voorstander van de Calvinistische opvatting over het Avondmaal geworden. Ursinus voelt zich geroepen in een publiek geschrift rekenschap te geven van zijn gevoelens ten opzichte van de sacramenten en geeft in 1559 zijn 'Stellingen over de Sacramenten, over de Doop en over het Avondmaal des Heeren' uit.

In dit geschrift laat hij zich al kennen als de geleerde, die op heldere en overtuigende wijze zijn denkbeelden weet voor te dragen. Hier vinden we al de voortreffelijke eigenschappen, waardoor zijn latere geschriften zich zouden kenmerken.

De tegenstanders van de Gereformeerde leer, wat betreft het Avondmaal, zijn zeer verontwaardigd en weten zelfs gedaan te krijgen dat het geschrift verboden lectuur wordt.

Ursinus vertrekt, om verdere ruzie te voorkomen, vrijwillig uit Breslau. Na verschillende steden bezocht te hebben, komt hij op 3 oktober 1560 in Zürich aan, waar dan de reformatoren Bullinger en Martyr op de voorgrond treden. Vooral tot Martyr voelt Ursinus zich aangetrokken en al snel is er een hechte vriendschapsband. Dagelijks gaan ze met elkaar om en alle moeilijke theologische kwesties bespreken ze samen.

Lang zou Ursinus niet het rustige leven van een ambteloos burger kennen. Hij wordt benoemd tot leraar aan het Collegium sapientiae ('wijsheidcollege') in Heidelberg en na zijn promotie tot doctor in de theologie (25 augustus 1562), tot professor in de dogmatiek aan de Universiteit in Heidelberg. Van 1562 tot 1568 heeft hij geregeld college in de dogmatiek gegeven, waarna Zanchius hem in dit werk opvolgt. Ursinus overlijdt in 1583, nog maar 48 jaar oud.

Caspar Olevianus

Olevianus wordt in 1536 in Trier geboren. Na een goede (maar wel Rooms-katholieke) opvoeding en gedegen onderwijs vertrekt Caspar - nog geen veertien jaar oud - uit Trier voor verdere vorming. De studie in Parijs, Orleans en Bourges wordt op 6 juni 1557 afgerond met een doctoraat in de rechtswetenschappen. Als student in Frankrijk komt Olevianus in aanraking met de 'ondergrondse' kerk van die dagen, de Hugenotengemeenten. Caspar maakt er kennis met Hermann Ludwig, de zoon van

keurvorst Frederik de Vrome van de Pfalz. Hermann Ludwig komt bij een ongeluk om het leven. Bij een reddingspoging komt ook Olevianus zelf in levensgevaar. Op dat moment belooft hij in zijn vaderland het Evangelie te zullen prediken.

Hij gaat dan ook theologie studeren in Genève, Lausanne en Zurich. Hier komt hij onder andere in contact met Calvijn. Eind jaren vijftig gaat Olevianus naar Trier. Hij krijgt van het stadsbestuur een onderwijsopdracht in de filosofie.

Olevianus maakt veel gebruik van de filosofische en pedagogische geschriften van Melanchton. Door de vertegenwoordiger van de bisschop wordt daar niets van gezegd. Wat geeft het ook: alles gaat toch in het Latijn. Dat is geen taal voor het gewone volk. Maar het wordt anders als Olevianus in augustus 1559 aankondigt catechese te gaan geven in het Duits en zelfs belooft op 10 augustus, zijn drieëntwintigste verjaardag, publiek en in het Duits te zullen preken.

De vertegenwoordiger van de bisschop verbiedt deze prediking. Van de rector van de universiteit mag Olevianus alleen in het Latijn en niet in het Duits doceren. Bovendien mag hij zich van de rector niet bezighouden met theologische vragen, omdat hij geen door hem erkende 'graad' heeft behaald. Maar het stadsbestuur is op de hand van Olevianus en wijst hem een kapel toe, waar hij ongestoord kan preken.

De bewoners van Trier stromen toe! Het komt tot gemeentevorming. De vreugde is echter van korte duur. In 1559 wordt de stad bezet. De aanvoerder van de protestanten en twee predikers, waaronder Olevianus worden in de in gevangenis gezet. Wie protestant wil blijven, moet de stad verlaten.

We vinden Olevianus in 1560 terug in Heidelberg. Frederik de Vrome is tussenbeide gekomen en heeft hem uit gevangenschap gered. In 1561 promoveert hij tot doctor in de theologie. Hij wordt hoogleraar in de dogmatiek in Heidelberg.

Na een jaar legt Olevianus zijn professoraat neer. Zacharias Ursinus neemt dat ambt van hem over. Olevianus wordt gewoon 'gemeentepredikant', maar tegelijk ook superintendent. Dat is een in ons Nederlandse kerkelijk leven onbekend woord. Het is enigszins vergelijkbaar met kerkvisitator. Als zodanig heeft hij een belangrijk aandeel in de op- en uitbouw van de gereformeerde kerk in de Pfalz. Dat zijn juridische achtergrond hem bij voorbeeld in verband met een kerkorde en haar bepalingen goed van pas kwam, staat vast.

In 1584 wordt hij predikant en professor in de dogmatiek in de Duitse stad Hesborn. Daar overlijdt hij in 1587.

Catechismus

Catechismus komt van een Grieks woord Catechizo. Het woord betekent: Een geluid maken met de stem of mond, ook wel: door de levende stem onderwijzen of vertellen wat er gezegd is. Daarom betekent Catechismus in het algemeen: een korte en eer-ste onderwijzing van ongeleerden in de beginselen van de Christelijke leer, met een levende stem. Want de levende stem werkt het meest uit (Plinius).

Het is een samenvatting van de hele profetische en apostolische leer, die werd onderwezen en van de catechisanten weer werd teruggevraagd. Zij die in de Catechismus onderwezen werden, werden 'catechumeni' genoemd. Dat waren twee groepen:

- Volwassenen die uit het Joden- of heidendom tot het Christendom overkwamen, maar nog niet gedoopt waren.
- Jonge kinderen, in de gemeente geboren, of kinderen van de christenen.

De Heidelbergse Catechismus

De Heidelbergse Catechismus bevat 129 vragen en antwoorden. Keurvorst Frederik heeft de tekst voor uitgave bestudeerd en op zijn voorstel is bijvoorbeeld vraag 78 (over brood en wijn in het Avondmaal) aangepast. De eerste editie is binnen een paar weken uitverkocht. Op wens van Olevianus wordt in de tweede editie vraag en antwoord 80 over de roomse mis toegevoegd en in de derde editie uitgebreid. Deze toevoeging is een reactie op de veroordeling van de protestantse avondmaalsopvattingen door het Concilie van Trente in september 1562.

De indeling in 52 zondagen is later gekomen. Deze indeling heeft de bedoeling dat de leer in een jaar tijd wordt doorlopen en elk jaar herhaald zal worden.

Na de inleidende zondag (zondag 1) worden de zondagen verdeeld in drie delen: ellende, verlossing en dankbaarheid.

Onze enige troost - Zondag 1

Deel 1 Onze ellende - Zondag 2, 3, 4

- Deel 2 Onze verlossing Zondag 5, 6, 7, 8
- God de Vader en onze schepping - Zondag 9, 10
 - God de Zoon en onze verlossing - Zondag 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19
 - God de Heilige Geest en onze heiliging - Zondag 20, 21, 22
 - De rechtvaardiging - Zondag 23, 24
 - Woord en Sacramenten - Zondag 25
 - De heilige doop - Zondag 26, 27
 - Het heilig avondmaal - Zondag 28, 29, 30
 - De sleutels van het koninkrijk der hemelen - Zondag 31
- Deel 3 Onze dankbaarheid - Zondag 32, 33
- De Wet des Heeren, (de Tien Geboden) - Zondag 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44
 - Het Gebed des Heeren - Zondag 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52

Dat de Catechismus bedoeld is als leerboek, blijkt wel heel duidelijk uit het feit, dat het is alsof er steeds een onderwijzer aan het woord is, die een vraag stelt, waarop vervolgens de leerling een antwoord geeft. Dat het bedoeld is als troostboek, blijkt uit vraag en antwoord 1. Dat is tegelijk de korte samenvatting van alle zondagen. Alle zondagen moeten worden gelezen vanuit zondag 1. De vragen zijn ook altijd persoonlijk. Het gaat niet om de vraag: wat is dé enige troost, maar wat is úw enige troost, en wat baat het ú... Met de Catechismus hebben we daarom goud in handen. "De Heidelbergse, de eenvoudige Heidelbergse, houdt daar aan vast!" Deze woorden sprak dr. Kohlbrugge op zijn sterfbed. Zij typeren zijn grote liefde en waardering voor de Heidelbergse Catechismus.

De Heidelbergse in de Nederlanden

De Heidelbergse Catechismus is waarschijnlijk voor 1569 al in het Spaans vertaald, in 1570 in het Frans, in 1577 in het Hongaars, in 1580 in het Hebreeuws en in 1597 in het Grieks. De eerste Nederlandse uitgave verschijnt in 1563 in Emden. Die eerste vertaling maakt niet veel opgang.

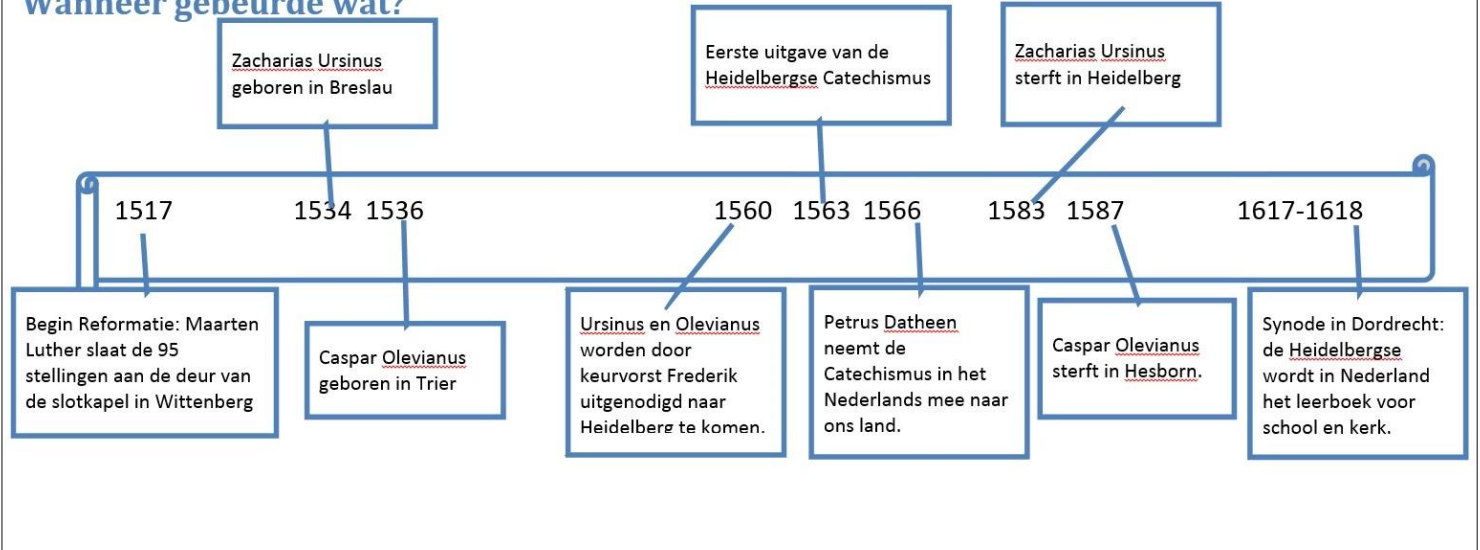
Nog in hetzelfde jaar zet Petrus Datheen zich aan de vertaling van de derde druk. Schirat in Heidelberg tekent in 1563 voor de uitgave van Catechismus ofte Onderwijsinge in de Christlijcke leere, also die in den Kercken ende Scholen Kuervoerstlichen Paltz geleert werd. In de Nederduytsche spraecke overgeset. Deze vertaling vindt algemeen ingang in ons land.

Petrus Datheen, ooit karmelieter monnik uit Vlaanderen, moet in 1553 vluchten vanwege zijn reformatorische prediking. Hij gaat naar Engeland, maar moet onder Maria de Bloedige opnieuw vluchten. Nu gaat hij naar Denemarken. Daar ondervindt hij bittere hoon van de luthersens. Dan gaat hij naar Duitsland en komt onder bescherming van keurvorst Frederik de Vrome.

In Frankenthal, ten noordwesten van Heidelberg, ontstaat een bloeiende Nederlandse vluchtelingengemeente. Datheen heeft dus van dichtbij de totstandkoming van de Catechismus meegemaakt. En als in 1563 de Heidelbergse synode de Catechismus goedkeurt, zal hij - bezig met de opbouw van het kerkelijk leven in Frankenthal - gedacht en gezegd hebben: "Dat is wat wij ook nodig hebben in onze eigen taal." En zo komt de vertaling door Petrus Datheen van de tweede druk van de Heidelbergse Catechismus achter zijn Psalmberijming te staan. De Amsterdamse predikant Petrus Gabriël moet de eerste geweest zijn die een Catechismus preek gehouden heeft.

De beroemde synode van Dordrecht (1618-19) heeft de Heidelbergse Catechismus getoetst en besluit het gebruik van de Heidelbergse Catechismus in de kerken aan te bevelen en zelfs voor te schrijven. Ook vandaag is het nog steeds de gewoonte dat 's middags een Catechismus preek wordt gehouden.

Wanneer gebeurde wat?

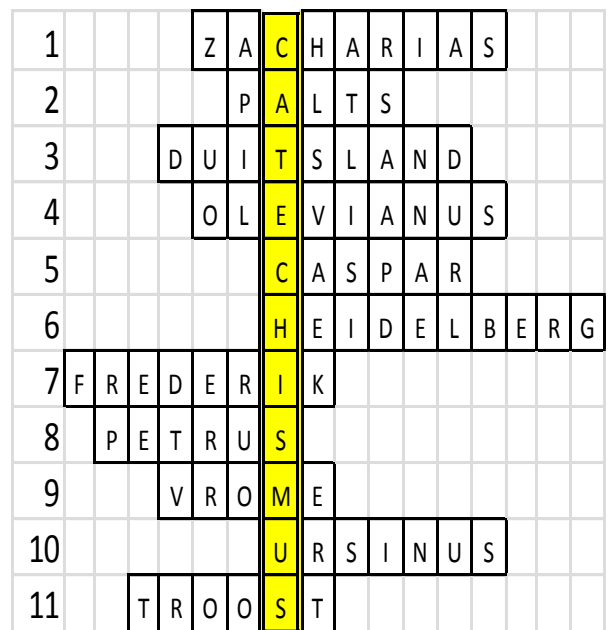
Antwoorden bij werkboekje +10

1. Catechismuspuzzel

Vul de antwoorden in. Wat lees je in de gele hokjes?

1. Wat is de voornaam van een schrijver van de Catechismus?
2. Hoe heet het gebied waarover Frederik III regeerde?
3. Hoe heet het land waar de Catechismus geschreven is?
4. Wat is de achternaam van een van de schrijvers van de Catechismus?
5. Wat is zijn voornaam?
6. Hoe heet de stad waar de Catechismus vandaan komt?
7. Hoe heet de keurvorst?
8. Wat is de voornaam van de man die de Catechismus naar Nederland bracht?
9. Wat is de mooie bijnaam van de keurvorst?
10. Wat is de achternaam van de belangrijkste schrijver van de Catechismus?
11. Wat is het belangrijkste woord uit vraag 1 van de Catechismus?

Oplossing: Catechismus

2. Foto opdracht

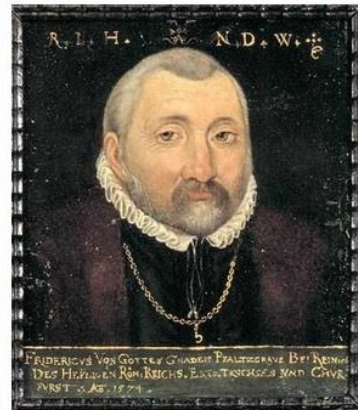
Zoek uit de antwoorden de goede onderschriften voor bij de foto's:

Catechismus

Zacharias Ursinus

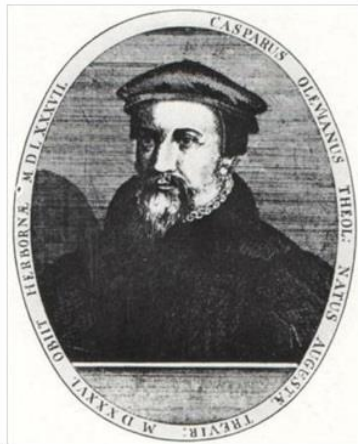
Frederik de Vrome

Heidelberg (slot)

Petrus Datheen

Caspar Olevianus

Vraag en antwoord 1

Hier zie je vraag en antwoord 1 van de Heidelbergse Catechismus. Daarnaast zie het nog een keer, maar dan met eenvoudige woorden. Alleen, die zinnen staan door elkaar. Trek jij lijnen tussen de stukjes die bij elkaar horen?

Antwoorden:

Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven?	Wat is uw enige troost, zowel in het leven als in het sterven?
Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven, niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben,	Dat ik niet van mezelf ben, maar dat ik, nu ik nog leef en ook als ik sterf, het eigendom ben van mijn trouwe Zaligmaker Jezus Christus.
Die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomenlijk betaald heeft	Hij heeft met Zijn bloed voor mijn zonden betaald.

en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft,	en Hij heeft mij uit al de macht van de duivel verlost.
en alzo bewaart, dat zonder de wil mijns hemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan,	Hij zorgt voor mij, zodat er geen haar van mijn hoofd valt zonder dat mijn hemelse Vader dat wil.
ja ook, dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet;	Alles wat Hij doet is goed voor mij.
waarom Hij mij ook door Zijn Heilige Geest van het eeuwige leven verzekert,	De Heilige Geest laat mij zeker weten dat ik het eeuwige leven ontvang
en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt.	en Hij maakt dat ik Hem mijn leven lang wil dienen.

4. Wat is geloof?

a. Stel je voor: Je bent op het pleintje in jullie buurt aan het spelen met kinderen die niet naar de kerk gaan. Wat zijn dan de belangrijkste woorden in dit antwoord om uit te leggen wat 'geloof' is? Onderstreep die woorden.

Wat is dat eigenlijk, dat geloof van jou?

Dat betekent, dat ik zeker weet dat de Bijbel echt waar is en dat God mij al mijn zonden wil vergeven.

b. Sommige mensen kunnen niet geloven dat de Bijbel echt waar is, omdat er dingen in staan die je niet met je verstand kunt begrijpen. Bijvoorbeeld de wonderen van de Heere Jezus. Hoe kun je weten dat de Bijbel wel echt waar is?

Een wetenschappelijk bewijs dat de Bijbel echt waar is, kun je niet geven. Veel dingen in de Bijbel zijn in strijd met ons menselijke verstand. Daarom is het wel te snappen dat mensen die niet in God geloven, ook niet kunnen geloven dat de Bijbel waar is. Toch kunnen wij wel weten dat de Bijbel waar is:

- De feiten in de Bijbel zijn terug te vinden in de geschreven geschiedenis.
- De Bijbelboeken zijn in heel verschillende tijden en door allerlei mensen geschreven, maar ze hebben dezelfde boodschap. Veel dingen uit het Oude Testament worden in het Nieuwe Testament vervuld.
- Het belangrijkste: je kunt dit alleen echt weten door het geloof. Stel, je krijgt een brief van een hele goede vriend of vriendin die op vakantie is. Je bent er blij mee en je gaat hem lezen. Geloof je dan dat hij of zij de brief heeft geschreven? Ja, want dat zie je aan het handschrift en aan de manier van schrijven. Je kent elkaar immers goed. Als iemand tegen je zou zeggen dat die brief is verzonden en verstuurd door iemand anders, zeg je: dat kan niet, kijk maar naar het handschrift en wat erin staat.

Kun je bewijzen dat hij door je vriend of vriendin is geschreven? Dat is lastig. Maar je weet dat de brief echt is.

Zo is het ook met de Bijbel. Wie niet wil geloven dat God bestaat en dat Hij door mensen gekend wil worden, kan moeilijk geloven dat de Bijbel waar is. Maar wie de Heere kent met zijn hart, weet dat dit het Woord van God is. Door Zijn Geest geeft God die wetenschap in je hart. Dat is het geloof. Het geloof nu is een vaste grond der dingen die men hoopt, en een bewijs der zaken die men niet ziet. Want door hetzelfde hebben de ouden getuigenis bekomen (Hebreeën 11: 1).

c. Hoe kun je weten of God ook jouw zonden vergeeft? Zoek op in je Bijbel de Heidelbergse Catechismus vraag 21.

God wil de zonden vergeven. Dat lees je in de Bijbel: Want Gij, Heere, zijt goed en gaarne vergevende, en van grote goedertierenheid allen die U aanroepen (Psalm 86: 6). Die Bijbeltekst geldt voor iedereen. Toch zijn niet de zonden van alle mensen vergeven. Dat komt omdat niet iedereen met oprecht berouw met zijn zonden naar de Heere gaat. Dat berouw werkt de Heilige Geest in je hart. Als je verdriet hebt over je zonden, ga je in de Bijbel lezen wat de Heere daarover zegt. Dan krijgen teksten zoals hierboven heel veel waarde voor je. Dan ga je bidden of de Heere die vergeving ook aan jou wil schenken. En dan wil de Heilige Geest woorden uit de Bijbel gebruiken om je te laten weten dat God ook jouw zonden vergeeft. Je merkt dat in je hart, omdat zulke woorden uit de Bijbel dan heel belangrijk voor je worden. Ze maken je verwonderd omdat de Heere dat wil doen. Dat is het geloof.

Antwoorden werkboekje -10

1. Hoeveel vragen en antwoorden staan er in de Catechismus?

129

2. Hieronder staan negen vragen en antwoorden. De antwoorden staan alleen niet goed bij de vraag. Maak jij het weer in orde? Geef de vragen en antwoorden die bij elkaar horen dezelfde kleur.

1	In welk land is de Catechismus geschreven?	Duitsland
2	Hoe heet de stad waar de Catechismus is geschreven?	Heidelberg
3	Hoe heet de belangrijkste schrijver?	Zacharias Ursinus
4	Hoe heet de andere schrijver?	Caspar Olevianus
5	Hoe heet de keurvorst die de opdracht gaf?	Frederik III
6	Wat is zijn mooie bijnaam?	De Vrome
7	Over welke streek regeert hij?	Paltz
8	Wie heeft de Catechismus naar ons land gebracht?	Petrus Datheen
9	Wat is het belangrijkste woord uit vraag 1 van de Catechismus?	Troost

3. In de Catechismus, in vraag 21, staat uitgelegd wat het geloof is. Er zijn twee woorden onderstreept.

Wat is voor jou nodig om te weten?

Het is nodig dat je zeker weet dat alles wat in de Bijbel staat, waar is omdat de Heere het zegt. Zelfs al zegt je verstand: het kan niet (denk maar aan de wonderen van de Heere Jezus) dan is het toch waar omdat de Heere veel groter en machtiger is dan wij denken. Maar niet alleen de mooie dingen in de Bijbel zijn waar. Ook wat er staat over de straf van God is waar. Als je echt gelooft dat Gods Woord waar is, zal het je aansporen om de Heere te zoeken.

Waar moet de Heere jou op leren vertrouwen?

Dat Hij mijn zonden vergeeft om Jezus' wil. Dat vertrouwen kan alleen de Heilige Geest geven in je hart. Hij doet dat door je aan de ene kant verdriet te geven over de zonde, maar je aan de andere kant maakt Hij dat je je zonden aan de Heere vertelt en Hem om vergeving vraagt. De Heere wil Zijn kinderen ook de zekerheid geven dat hun zonden zijn vergeven. Dat hoort bij een waar geloof.

4. "Ik geloof dat ik het weet." Dat zeg jij vast ook wel eens. In vraag 56 van de Catechismus staat ook het woordje 'geloof': 'Wat geloof je van de vergeving van de zonden?' Toch betekent het woordje 'geloof' hier iets heel anders. Kun jij zeggen wat het verschil is?

Als je zegt: 'Ik geloof dat ik het weet', dan denk je dat je het waarschijnlijk weet. Maar je weet het niet helemaal zeker. Het woordje 'geloof' in de Catechismus betekent juist dat je het wel zeker weet. Niet omdat je het hebt gezien of omdat je het met je verstand bedenkt, maar omdat de Heilige Geest die zekerheid in je hart geeft. Zonder de Heilige Geest kun je het ook niet zeker weten.

Foto opdracht

De goede onderschriften bij de foto's:

		
<p>Catechismus</p>	<p>Zacharias Ursinus</p>	<p>Frederik de Vrome</p>
		
<p>Heidelberg (slot)</p>		

Kasteelpuzzel

Het woord dat uit de puzzel komt is: troostboek.

Lezen

2 Koningen 5: 1-14
(Of 2 Koningen 5: 1-8)

Kerntekst

Toen traden zijn knechten toe, en spraken tot hem, en zeiden: Mijn vader, zo die profeet tot u een grote zaak gesproken had, zoudt gij ze niet gedaan hebben? Hoeveel te meer, naardien hij tot u gezegd heeft: Was u, en gij zult rein zijn? Zo klom hij af, en doopte zich in de Jordaan zevenmaal, naar het woord van den man Gods; en zijn vlees kwam weder, gelijk het vlees van een kleinen jongen; en hij werd rein
(2 Koningen 5: 13 en 14).

Zingen

Psalm 25: 2 en 6
Psalm 86: 5
Psalm 87: 1 - 5
Psalm 99: 2
Psalm 103: 1 en 2
Psalm 105: 1 en 3
Psalm 119: 53
Psalm 138: 1
Psalm 147: 6

Naäman - gelovig gehoorzamen

Toelichting op de vertelschets

Dit seizoen gaat Kompas over het thema 'Het geloof'. In deze vertelling gaat het over Naäman. Hij kon niet geloven dat het woord van Elisa (die sprak in Gods Naam) waar was. Het leek te eenvoudig om waar te zijn. Hij voelde zich bijna niet serieus genomen. Naäman moest zijn eigen waarde leren verliezen, leren te buigen voor God en al zijn vertrouwen op Hem te stellen. Dan zou hij genezen worden. De Heere leert ons in Handelingen 16: 31 *Geloof in de Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden.*

Vertelschets

In het verre land Syrië staat een prachtig huis. Je kunt zo zien dat hier een heel belangrijke en rijke man woont. Zie je hoe groot het huis is? Dienstknechten en dienstmeisjes lopen af en aan om allerlei werk te doen. Weet je wie de man is die in dat grote huis woont? Het is Naäman, een generaal in het leger van de koning van Syrië. Hij is al vaak op veldtocht geweest. In allerlei landen heeft hij gevochten. Een tijdje geleden waren ze op veldtocht in Israël. Allerlei steden en dorpjes heeft hij met zijn soldaten beroofd. Hij heeft mensen meegenomen uit Israël meegenomen als gevangene naar zijn eigen land. Ze werden als slaven verkocht aan rijke mensen. Ook de familie van Naäman mocht natuurlijk delen in de buit. Zo is Naäman rijk geworden. Is hij ook gelukkig? Nee. Kijk maar eens goed naar hem. Want hij draagt wel dure kleren, maar kijk eens naar zijn gezicht en zijn handen! Zie je die witte vlekken? Naäman is melaats. Er is geen dokter die hem kan helpen. De ziekte zal steeds erger worden. En dan... dan moet hij sterven.

Stel je voor dat jij te horen zou krijgen dat je ernstig ziek bent. Je zult niet lang meer leven. Zou jij kunnen sterven? Als jij sterft, waar ga je dan heen? Naäman kan niet sterven. Hij gelooft niet in de Heere. Hij dient de afgoden. Maar nu hij ziek is, blijkt geen enkele god hem te kunnen helpen. Als jij niet kunt sterven, ben je er net zo erg aan toe als Naäman. Je bent zondig en ongelovig. Weet je wie jou kan helpen? De Heere Jezus. Hij weet van jouw zondige hart. Hij weet het dat je bang bent voor de dood. De Heere Jezus wil jouw zonden vergeven. Hij wil je een nieuw hart geven. Met een nieuw hart kun je leven én sterven.

In het huis van Naäman loopt een meisje. Het is een meisje uit Israël. Naämans soldaten hebben haar meegenomen en nu werkt ze als slavine bij Naäman. Kijk, ze praat met Naämans vrouw. Och, of mijn heer ware voor het aangezicht van den profeet, die te Samaria is, dan zou hij hem van zijn melaatsheid ontledigen. Hoor je dat? Als Naäman nu eens naar de profeet in Samaria in Israël zou gaan, dan zou hij beter worden!

Nee, dat meisje zegt niet: "Net goed voor Naäman. Want zijn soldaten hebben mij meegenomen." Ze wil Naäman helpen. Zo staat het ook in de Bijbel. De Heere Jezus zegt: Als mensen je kwaad doen, moet je geen kwaad terugdoen, maar goed doen. Dit meisje doet wat de Heere wil.

Snel vertelt de vrouw het tegen Naäman. Zie je wat Naäman gaat doen? Hij gaat op reis. Hij neemt goud, zilver en dure kleren mee. Daarmee zal hij de profeet betalen als hij genezen is.

Na een lange reis komt Naäman met zijn knechten aan in Samaria, de hoofdstad van het tienstammenrijk van Israël. Naäman heeft van zijn koning een brief gekregen voor koning Joram. Hij laat de brief bij de koning brengen. Koning Joram schrikt als hij de brief leest. Zo wanneer nu deze brief tot u zal gekomen zijn, zie, ik heb mijn knecht Naäman tot u gezonden, dat gij hem ontledigt van zijn melaatsheid.

Koning Joram schrikt! “Moet ik Naäman genezen? Maar dat kan ik helemaal niet! Ik ben toch geen God? Alleen God kan Naäman beter maken!” Joram weet het zeker: als hij Naäman niet geneest, dan zal de koning van Syrië heel boos zijn. Dan zal er oorlog komen met de Syriërs! Koning Joram scheurt zijn kleren, zo verdrietig en bang is hij.

Elisa de profeet hoort dat Naäman naar koning Joram gekomen is. Hij weet wel dat Joram de generaal niet kan genezen. Hij weet wel dat alleen de Heere, zijn God, dat kan. Hij stuurt zijn knecht naar koning Joram toe met een boodschap. “Laat Naäman maar bij mij komen, dan zal hij weten dat er een profeet in Israël is.”

Daar gaat Naäman, met zijn knechten, zijn paarden en zijn wagens door de straatjes van de stad Samaria. Voor het huis van Elisa staat hij stil. Nu zal het gaan gebeuren, denkt hij. De profeet zal naar buiten komen en een wonder doen. Maar nee... als de deur opengaat, komt Elisa's knecht naar buiten. Hij heeft een opdracht van Elisa voor Naäman. Nee, het is geen opdracht van Elisa: het is een opdracht van de Heere! *Ga heen en was u zevenmaal in de Jordaan, en uw vlees zal u wederkomen, en gij zult rein zijn.*

Dan wordt Naäman heel boos. “Ik had gedacht dat die profeet wel zelf naar buiten zou komen en dat hij tot zijn God zou bidden en dat hij over die zieke melaatsse plekken zou strijken. En trouwens: in Syrië zijn veel schonere rivieren. Daar kan ik me ook wel wassen. Daarvoor heb ik die Jordaan niet nodig!” En boos geeft Naäman zijn knechten de opdracht om terug te keren naar huis.

Zie je het ongeloof van Naäman? Hij wil niet genezen worden op de manier zoals God het wil. Naämans knechten kijken verbaasd. Wat is hun heer boos! En hij heeft zo'n eenvoudige opdracht gekregen! Eén van de knechten spreekt hem aan. “Als de profeet iets moeilijks van u gevraagd had, dan had u het toch zeker gedaan? En nu moet u zo iets eenvoudigs doen. U hoeft zich alleen maar zeven keer te wassen in de Jordaan.”

Naäman wordt wat rustiger. Het is eigenlijk wel waar wat de knechten zeggen. Daarom laat hij de stoet stilhouden bij de Jordaan. Daar staat hij aan het water. Melaats. Iedereen kan het zien dat hij, de machtige generaal van Syrië, zo'n dodelijke ziekte heeft. Zou het waar zijn wat de profeet heeft gezegd? Als hij blijft staan, zal hij zeker sterven. Hij stapt in het water van de Jordaan. De knechten kijken toe. Daar staat Naäman dan. Van al zijn voornaamheid is nu niets meer over. Zijn boosheid is weg. Daar staat hij nu, een stervend mens, tot zijn knieën in het water. Maar dat is nog niet genoeg! Hij moet onder water. Zo diep moet hij buigen. Hij moet zich vernederen en hij moet erop vertrouwen dat het waar is wat de profeet heeft gezegd. Dat is nu geloven. Niets overhouden dan het Woord van de Heere. Alleen doen wat Hij ons zegt.

Naäman bukt. Eén keer gaat hij onder water... twee keer... drie keer... zeven keer. Precies zoals Elisa had laten zeggen. En als Naäman voor de zevende keer boven water komt, merkt hij het meteen. Zijn handen, die eerst zo vol lelijke zweren waren: ze zijn gezond. De zweren zijn weg. En op zijn benen zijn ook geen zweren meer te vinden. Heel zijn lichaam is schoon, gereinigd van de melaatsheid. Wat een wonder! De Heere, Elisa's God, is een God van wonderen. Hij is machtiger dan alle dokters, Hij is machtiger dan de koningen van Syrië en van Israël. Hij is de Koning der Koningen.

Naäman heeft gehoorzaamd aan de opdracht van de Heere. De Heere heeft gedaan zoals hij beloofd heeft. Zou die God jouw hart dat ziek is van de zonde ook niet beter kunnen maken? Ja, dat kan Hij! Dat kan Hij omdat Zijn Zoon de Heere Jezus nog veel dieper heeft gebogen dan Naäman. Hij heeft gekropen als een worm in de tuin van Gethsemané. Hij droeg de loodzware last van de zonde. De zonden van Naäman. Droeg Hij ook jouw zonden? Naäman moest onder water. De Heere Jezus moest de dood in. Maar Hij stond weer op. Hij overwon de dood! Hij is machtig om jouw zonden weg te nemen, net als die melaatsheid. Buig je dan, net als Naäman. Verneder je voor de Heere Jezus en smee om vergeving van je zonden. Hij is zo genadig. Hij is zo oneindig goed, Hij stuurt je niet weg. Hij stuurde die boze Naäman toch ook niet weg? Hij genas hem. Zo wil Hij jou ook genezen van je zonden.

Naäman geeft zijn knechten opdracht om snel naar de profeet te rijden. Daar komt de stoet weer de straat in waar Elisa woont. Nu komt de profeet wél naar buiten. Stralend staat Naäman voor de profeet. Nu weet ik, nu geloof ik vast en zeker dat er geen God is op de ganse aarde, dan in Israël! Wat een heerlijke belijdenis! Naäman geeft de Heere de eer. Als je hart vol liefde voor de Heere is, wil je Hem loven en prijzen,

Naäman wil Elisa graag belonen. Maar Elisa schudt zijn hoofd. “Nee,” antwoordt hij, “ik neem geen beloning van u aan.” Elisa wil geen beloning. Hij wil dat de Heere de eer krijgt. Elisa's God is een God van wonderen!

Geloof je dat? Geloof je dat de Heere uit genade je zonde-zieke hart wil genezen? Naäman was bijna nog melaats naar huis teruggegaan. Zijn knechten hebben hem overgehaald om zich toch in de Jordaan te wassen. En toen geloofde hij. Hij hield niets over dan het Woord van de Heere. Heb jij al gelovig de

Heere gesmeekt om vergeving van al je zondeschild? De Heere zegt het Zelf in Zijn Woord: *die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.*

Aantekeningen bij de tekst

Vers 10: zevenmaal: Het water van de Jordaan en het getal zeven hadden beide niet de kracht om Naäman te genezen. Alleen door de kracht van God kon de genezing plaats vinden.

Achtergrondinformatie

Genezing van een melaatse

Dit is de enige keer in het Oude Testament dat er van de genezing van een melaatse sprake is. Jezus, Die gekomen is om melaatsen te reinigen, verwijst naar deze geschiedenis in Lukas 4: 27. En er waren vele melaatsen in Israël, ten tijde van den profeet Elisa; en geen van hen werd gereinigd, dan Naäman, de Syriër.

Koning Joram

Koning Joram was een zoon van koning Achab. Hij volgde zijn broer Ahazia op, die kinderloos stierf. Hij regeerde van 853 - 842 voor Christus. In 2 Koningen 3: 1 en 2 lezen we dat hij het beeld van Baäl wegdeed, dat Achab had laten bouwen. Toch was hij geen Godvrezende koning: hij diende de gouden kalveren. Daarom staat er van hem geschreven: hij deed wat kwaad was in de ogen des Heeren.

Syrië

Na de dood van koning Salomo ontstond het koninkrijk van de Syriërs. De hoofdstad was Damascus. Tijdens Jorams regering zijn er regelmatig kleinschalige invallen van de Syriërs. Zij doen dit al sinds de regering van Achab. Ze nemen Israëlieten mee naar Syrië om als slaaf te dienen. Zo is ook het slavinnetje dat bij Achab diende, in Syrië terechtgekomen. Heel opmerkelijk is, dat zij ondanks haar slavernij en verdriet, toch het goede voor Naäman zocht.

Antwoorden bij werkboekje +10

Weet je dit?

1. Naäman was rijk. Wat nam hij mee als beloning voor de profeet? Zie 2 Koningen 5: 5.

Hij nam mee: tien talenten zilver, 6000 sikkelen goud en tien wisselklederen.

2. Kijk in het kader wat de waarde hiervan was. Hoeveel kilo goud en zilver had Naäman bij zich?

240 kilo zilver

6 kilo goud

3. Wat zegt Elisa (vers 17) als Naäman hem het geschenk wil geven?

Hij zegt dat hij het niet aanneemt, 'zo waarachtig als de Heere leeft, voor Wiens aangezicht ik sta'. Elisa beseft dat hij in Gods dienst staat en dat het niet zijn eigen woorden, maar Gods woorden waren die hij sprak. Daar mag hij zich niet zo rijk voor laten belonen. Profeten van de afgoden deden hun werk om rijk van te worden, maar een profeet van God werd door God onderhouden. Natuurlijk heeft Elisa best eens eten van anderen aangenomen, denk maar aan de Sunamitische vrouw (2 Koningen 4). Maar dat was voor zijn dagelijks onderhoud.

4. Mag een knecht van God dan geen beloning aannemen van anderen?

Dat mag. Mensen die nu in Gods Koninkrijk werken, zoals predikanten, leven ook van wat de gemeente hen geeft. Christenen moeten zelfs gul en gastvrij zijn voor Gods knechten omdat ze in Zijn dienst staan. Maar een knecht van God hoeft niet rijk te worden van het werken in Gods Koninkrijk. Daarmee kan hij anderen een verkeerde indruk geven, alsof het om rijkdom gaat. Terwijl de echte rijkdom ligt in het dienen van de Heere.

Om over te praten

1. Naäman wilde eerst zich niet wassen in de Jordaan. Waarom wilde hij dit bevel niet opvolgen?

Hij was beledigd omdat het een hele eenvoudige opdracht was. Hij geloofde gewoon niet dat het waar kon zijn dat hij na zo iets eenvoudigs van zo'n erge ziekte genezen zou. Misschien was hij ook beledigd omdat Elisa niet zelf naar buiten kwam voor zo'n hoge generaal als hij en deed hij daarom niet wat hij zei.

b. Zoals de melaatsheid het lichaam van Naäman aantastte, zo is ons hart aangetast door de zonde. God geeft in Zijn Woord een bevel, waardoor wij genezen kunnen worden. Wat is dat bevel? Geloof in de Heere Jezus Christus, en je zult zalig worden (Handelingen 16: 31). Met andere woorden, de Heere vraagt bekering en geloof van ons.

c. De duivel wil dat mensen Gods bevel niet opvolgen. Daarom laat hij mensen dingen denken waardoor ze dat niet doen. Hieronder zie je er een paar. Bespreek ze en zeg wat je ervan vindt. De duivel vindt bij mensen goed gehoor als hij hen redenen geeft om Gods Woord niet te geloven. Dat gebeurde al in het paradijs. De duivel wil God tot een leugenaar maken en ook wij geloven dat, als de Heilige Geest het ons niet anders leert. De duivel gebruikt allerlei redenen om mensen niet naar de Heere te laten luisteren:

Alleen je zonden belijden aan de Heere en dan geloven dat Hij het vergeven heeft? Zo eenvoudig gaat het niet.

Het Evangelie geeft een eenvoudig bevel: Geloof in de Heere Jezus Christus, en je zult zalig worden. Het probleem ligt niet in het bevel, maar in ons. Want wij kunnen (inderdaad) uit onszelf niet in God geloven. Toch is het een list van de duivel om mensen dit te laten denken. Want God heeft in Zijn genade een weg gegeven waardoor wij wèl kunnen geloven. Hij wil het geloof ons namelijk Zelf geven, door Zijn Geest. Dat doet Hij op het gebed: Indien dan gij, die boos zijt, weet uw kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de hemelse Vader de Heilige Geest geven degenen die Hem bidden (Lukas 11: 13).

Ik geloof echt wel in de Heere en dat mijn zonden zijn vergeven. Waar moet ik dan nog verdriet over hebben?

Er zijn ook mensen die het bevel tot geloof heel lichtvaardig opvatten. Ze zeggen: ik geloof in de Heere Jezus, dus dan kan ik de conclusie trekken dat mijn zonden zijn vergeven. Ze moeten wel bedenken dat hier geen geloof met je verstand wordt bedoeld, maar met je hart. Als iemand zijn zonden niet kent en er geen verdriet over heeft, kan hij geen kind van God zijn. Alle kinderen van God kennen hun zondige hart en hebben elke dag weer vergeving nodig.

Ik zondig? Ik zou niet weten wat ik verkeerd doe.

In de kerk horen wij dat we zondig zijn en we lezen het in de Bijbel. Daarom zullen alle christenen het daar wel mee eens zijn. Toch zijn wij blind voor de zonde in ons eigen hart en leven, zolang de Heilige Geest ze niet laat zien. Eigenlijk vinden we het vernederend om zondig te zijn en God om genade te vragen. Net zoals Naäman het vernederend vond om zich in de Jordaan te wassen. Maar zolang wij onze zonden niet kennen, hebben we ook de Heere Jezus niet nodig voor onze genezing.

Vraagt de Heere geloof van mij? Dat kan ik niet. Ik moet maar afwachten tot de Heere me nog eens bekeert.

De duivel is hier heel listig. Want hij gebruikt iets wat in feite waar is, om ons van God af te houden. Inderdaad, wij kunnen niet geloven uit onszelf. Dat kunnen we alleen als God ons bekeert. Maar er staat nergens in de Bijbel: wacht tot u bekeerd wordt. Er staat: bekeert u! Ondanks dat wij het niet kunnen, blijft God het gebieden. Het is Zijn bedoeling dat wij aan Hem vragen wat we zelf niet meer kunnen. En dan belooft Hij dat Hij het ons zal geven: doe uw mond wijd open, en Ik zal hem vervullen (Psalm 81: 11).

2. Naäman gehoorzaamde aan de opdracht van de Heere en waste zich zeven keer in de Jordaan.

a. Lees 2 Koningen 5: 13-15. Waaraan kun je zien dat Naäman geloofde?

Naäman doet wat God had gezegd. Hij wast zich zeven keer in de Jordaan. Het lijkt alsof hij zich laat overhalen door zijn knechten, zo van: laat ik het maar proberen, baat het niet dan schaad het niet. Maar alle wonderlijke genezingen in de Bijbel gingen gepaard met het geloof van degene die genezen werd. Daarom mogen we hier toch zeggen dat Naäman het woord van God geloofde, toen hij zich in de Jordaan onderdompelde.

Zijn geloof blijkt uit zijn getuigenis in vers 15: Zie, nu weet ik dat er geen God is op de ganse aarde dan in Israël.

b. Eerst wilde Naäman het bevel van Elisa niet opvolgen, maar na het advies van zijn knechten deed hij het toch. Zijn knechten waren het middel om hem te laten gehoorzamen. Op welke manier geeft de Heere in jouw leven zulke middelen?

In ons leven gebruikt de Heere soms ook mensen als middel om ons te bekeren. Dat kan een predikant zijn, een ouderling of diaken, een meester of juf, vader of moeder of ander familielid. Het kan zelfs een vriend of vriendin zijn of iemand die je bijna niet kent.

c. Lees 2 Koningen 5: 17-19. Eerst zegt Naäman dat hij niet meer aan andere goden zal offeren dan alleen aan de God van Israël. Maar toch vraagt hij bij voorbaat vergeving als hij met de koning in de afgodstempel zal zijn, waar de koning zich buigt voor Rimmon. Is het geloof van Naäman dan wel oprecht?

Naäman gelooft nu in de God van Israël. Zijn geloof is oprecht, dat blijkt uit zijn getuigenis. Maar hij woont in een heidens land en is de dienaar van een heidense koning, die voor de afgod Rimmon buigt. Naäman staat nu voor een moeilijke keus: het liefst zou hij niet meer naar de afgodstempel gaan, maar dan moet hij de koning ongehoorzaam zijn. Hij zegt eerlijk dat hij dat niet kan en vraagt daarom vergeving aan Elisa. Als hij in die tempel komt, zal het niet zijn om Rimmon te aanbidden. Dat zal hij nooit meer kunnen. Naäman maakt de beslissing in zijn geweten voor God.

Elisa geeft trouwens geen direct antwoord aan Naäman. Hij is niet degene die hem moet vergeven of veroordelen. Hij wenst hem alleen de zegen van de Heere toe.

d. Wat zou jij zelf in zo'n situatie doen? Kun je voorbeelden noemen van jezelf of van anderen, waarbij het moeilijk is om te weten wat de Heere wil?

Kinderen kunnen hun eigen mening geven over de situatie van Naäman. Er zijn natuurlijk ook andere beslissingen mogelijk. Hij zou ook kunnen weigeren om mee te gaan naar de tempel van Rimmon, maar dan zou hij waarschijnlijk worden ontslagen of misschien nog wel erger worden gestraft. Daarom is het moeilijk om de keus van Naäman te veroordelen. Elisa doet dat ook niet.

Er zijn voorbeelden te noemen van beroepen waar je ook voor zo'n keus komt te staan. Denk maar aan een christelijke politieagent die op zondag moet surveilleren bij een straatfestival. Het kan ook zijn dat je een bruiloft of begrafenis bijwoont van mensen die je kent en die niet in de Heere geloven. Daar kunnen dingen gebeuren waar je liever niet bij zou zijn. Maar je kunt je er ook niet altijd aan onttrekken.

Woordzoeker

Uitkomst woordzoeker: Op Zijn Woord geloven!

Antwoorden bij werkboekje -10

Weet je het nog?

1. Wat zei het slavinetje tegen de vrouw van Naäman?

Naäman moet maar naar Israël gaan, daar is een profeet van de Heere.

2. Naar wie ging Naäman eerst toe? Naar wie ging hij daarna?

Eerst naar koning Joram, daarna naar Elisa.

3. Wat moest Naäman doen om genezen te worden?

Hij moest zich zeven keer onderdompelen in de Jordaan.

4. Waarom was hij boos op Elisa?

Hij vond de opdracht te simpel. En hij vond de rivieren in Syrië schoner. Het ging anders dan hij had gedacht. Hij wilde zich niet vernederen; het was beneden zijn waardigheid.

5. Was het wel eerlijk dat hij boos was op Elisa?

Nee. Het was een opdracht van de Heere. Daar komt nog bij dat Naämans ziekte tot de dood leidde.

6. Wie zeiden er dat Naäman zich toch zeven keer in de Jordaan moest wassen?

Zijn knechten.

7. Wat gebeurde er toen Naäman zich zeven keer in de Jordaan waste?

Hij werd genezen.

8. Hoe kan je zien dat Naäman geloofde?

Hij deed wat God had gezegd.

Vul de antwoorden in!

Van links naar rechts

4. Naäman moest zich wassen in de Jordaan.

Van boven naar beneden

1. Naäman was een generaal uit Syrië.

2. De hoofdstad van het tienstammenrijk in Israël heette Samaria.

3. Naäman moest zich zeven keer wassen

4. Naäman ging eerst naar koning Joram.

Waar of niet waar?

De Syriërs waren vrienden van het volk van Israël.

niet waar

Koning Joram kon Naäman genezen.

niet waar

Koning Joram was bang voor een oorlog met Syrië.

waar

Naäman werd genezen door het water van de Jordaan.

niet waar

Puzzel

Uitkomst: *Een strijdbaar held, doch melaats* (2 Koningen 5: 1).